

زهره طیبی
میرنگار گروه سیاست

یک هفته بعد از شهادت آیت‌الله رئیسی بود که مجلس دوازدهم، رسماً فعالیتش را آغاز کرد. در شرایطی که کشور رئیس قوه مجریه نداشت و معاون اول، امور دولت را تا برگزاری انتخابات پیش می‌برد. در طرف دیگر هم مجلس دوازدهمی‌ها تازه به بهارستان رسیده بودند و هنوز ترکیب هیئت رئیسه و کمیسیون‌ها مشخص نبود و دراصل دو قوه در کشور چالش‌های سختی پیش‌رو داشتند. از آنجا که کشور در آستانه برگزاری انتخاباتی زودهنگام قرار گرفته بود، مجلسی‌ها هم باید به سرعت برای بررسی فرایند تأیید صلاحیت کابینه جدید آماده می‌شدند. بهارستانی‌ها در فاصله زمانی کوتاه ۵ روزه به بررسی صلاحیت وزرای پیشنهادی با در نظر گرفتن شرایط حساس کشور مشغول شدند و در راستای همین همراهی نیز در اتفاقی کم‌سابقه همه وزرای پیشنهادی رأی اعتماد آوردند. مجلس دوازدهم در این ۱۸ ماه از چالش‌های زیادی عبور کرد؛ از استیضاح وزیر و بررسی رأی اعتماد در شرایط جنگی گرفته تا استفاده از ابزار قانون برای مقابله با تخلف آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در جنگ ۱۲ روزه. جنجال لایحه حجاب در بهارستان و حواشی آن هم موضوع دیگری بود که مجلس بیش از دیگر موارد با آن مواجه شد. جدای از این حواشی و تحولات اما مجلسی‌ها کارهای روی زمین مانده زیادی دارند که یا به برخی از آن‌ها پرداخته نشده یا در دستور کار بررسی قرار دارند. طبیعی است که کمیت تصویب مصوبات و لوائح را نمی‌توان سندی بر عملکرد مثبت یا منفی مجلس دانست؛ چراکه بخشی از فعالیت‌های مجلس نیز ناظر بر عملکرد نظارتی بوده است، به بهانه سالروز مجلس، به بررسی فعالیت ۱۷ کمیسیون مجلس و دستورکارهای مهم آن‌ها پرداخته‌ایم که در ادامه از نظر می‌گذرانید.

کم‌کار و پرکارترین کمیسیون‌ها

از این ۱۷ کمیسیون مجلس به‌جز کمیسیون اصل نود مجلس که به جهت ماهیت نظارتی، طرح و لایحه‌ای برای تصویب به آن ارجاع نمی‌شود، اکثر کمیسیون‌های مجلس، به طور متوسط در یک سال گذشته نزدیک به ۳ مصوبه داشته‌اند. در میان کمیسیون‌ها، کمیسیون اقتصادی مجلس با ۲۱۵ جلسه بیشترین میزان برگزاری جلسه را داشته و کمیسیون آیین‌نامه داخلی هم با ۴۹ جلسه کمترین میزان برگزاری جلسات کمیسیون‌ها را داشته است. در مقایسه با تعداد طرح‌های در دستور کار مجلس هم کمیسیون بهداشت و درمان با ۱ طرح در دستور کار کمترین و کمیسیون حقوقی و قضایی با ۳۰ مصوبه بیشترین تعداد مصوبات در دستور کار را دارد. جدای از اقدامات کمی، کیفیت اقدامات کمیسیون‌ها که شامل فعالیت‌های نظارتی می‌شود نیز حائز توجه است. در این میان کمیسیون‌ها به فعالیت‌های نظارتی و طرح سؤال و برگزاری جلسات با وزرا هم مشغول بودند که این موضوع بخشی از فعالیت‌های دولت را به خود اختصاص داده است.

برای مثال کمیسیون فرهنگی در یک سال گذشته ذیل اقدامات نظارتی و پیگیری‌ها اقداماتی از جمله «نظارت بر دستگاه و عملکرد دستگاه‌ها درخصوص تحقق اهداف قانون جوانی جمعیت»، «پیگیری نحوه اجرای قوانین موجود در حوزه عفاف و حجاب»، «پیگیری اجرای وظایف وزارت

مجلس دوازدهم در شرایط ویژه‌ای شکل گرفت، «فرهیختگان» عملکرد تخصصی ۱۸ ماههٔ آن را بررسی می‌کند

کمیسیون‌های مجلس روی باسکول

نام کمیسیون	تعداد مصوبات در یک سال گذشته	جلسات کمیسیون	جلسات با وزرا	طرح‌های در دستور کار
اجتماعی	۱. لایحه حفظ کرامت و حمایت از زنان در برابر خشونت ۲. لایحه اصلاح قانون نحوه انتصاب اشخاص در مشاغل حساس ۳. طرح ساماندهی نیروهای شرکتی	۸۳	۴۴	۱۷
اقتصادی	۱. قانون مالیات بر سوداگری ۲. لایحه مدیریت بدهی‌های عمومی دولت ۳. موافقتنامه تجارت آزاد بین جمهوری اسلامی و اوراسیا	۲۱۵	۵۳	۲۵
امنیت ملی و سیاست خارجی	مصوبه‌ای نداشته است	۷۳	۱۱	۱۸
شوراها	۱. تشکیل‌های اجتماعی ۲. اصلاح قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای شهر ۳. ساماندهی وضعیت حوزه‌های انتخابیه و افزایش تعداد نمایندگان	۶۰	۳	۲۱
آموزش و تحقیقات	۱. تقویت زبان و ادبیات فارسی و آموزش فرهنگ و تدریس ادبیات زبان‌های محلی ۲. الحاق دولت جمهوری اسلامی به موافقت‌نامه تأسیس دانشگاه بین‌المللی مبارزه با فساد ۳. طرح توسعه هوش مصنوعی	۱۰۷	۴۸	۴
آیین‌نامه داخلی	۱. اصلاح موادی از قانون نظارت بر رفتار نمایندگان ۲. اصلاح ماده ۱۸۲ آیین‌نامه داخلی ۳. اصلاح مواد ۱۹۷ و ۱۹۸ آیین‌نامه داخلی	۴۹	۱۵	۸
برنامه‌ریزی	۱. لایحه بودجه ۱۴۰۴ ۲. لایحه الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت ۳. رسیدگی به لایحه ادغامی شدن قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت	۸۶	۳۱	۳
بهداشت و درمان	۱. تصویب گزارش کمیسیون سنجش میزان تحقق تکالیف احکام برنامه هفتم توسعه ۲. بودجه ۱۴۰۴ مرحله ۲ ۳. تنقیح قانون جامع سلامت	۹۰	۳۵	۱
فرهنگی	۱. لایحه نظام جامع باشگاه‌داری ۲. بررسی لایحه سرپرست قهرمان و تصویب مواد ارجاعی ۳. تشکیل شورای راهبری	۷۱	۱۰	۱۲
حقوقی و قضائی	۱. طرح اصلاح موادی از قانون اجرای محکومیت‌های مالی و قانون مدنی ۲. اصلاح و تکمیل قوانین مربوط به تعزیرات حکومتی ۳. لایحه مبارزه با قاچاق انسان و اعضای بدن	۲۰۶	۳۶	۳۰

وزیر خارجهٔ ترکیه در تهران دربارهٔ فهم جدید از تهدید مشترکی به نام اسرائیل هم رایزنی کرد

ترکیه‌ای‌ها واقع‌بین‌تر می‌شوند؟

«اگر قرار باشد پیامی منتقل نشود، احتمالاً از جانب ایالات متحده است. من اطلاعی ندارم که در این سفر خاص پیامی منتقل شده یا نه، اما ترکیه در گذشته (مانند جنگ ۱۲ روزه) چنین نقشی را ایفا کرده و بعید نیست که در موضوعات منطقه‌ای نیز چنین کند.»

در پی سفر روز گذشته هاگان فیدان، وزیر امور خارجه ترکیه به تهران، روزنامه «فرهیختگان» در گفت‌وگویی با علی حیدری، کارشناس مسائل ترکیه، به اهداف این سفر پرداخت. حیدری هدف اصلی این سفر را تدارک نهمین اجلاس شورای عالی همکاری‌های استراتژیک ایران و ترکیه به ریاست رؤسای جمهور دو کشور دانست و گفت انتظار می‌رود مسفر رسمی رج ب طیب اردوغان حداکثر ظرف یک تا سه ماه آینده به ایران صورت گیرد. وی با اشاره به همگرایی چشمگیر مواضع تهران و آنکارا در قبال اقدامات رژیم صهیونیستی در غزه، لبنان و سوریه، از نزدیک‌تر شدن دیدگاه‌های دو کشور در این مورد خبر داد و اضافه کرد که موضوعاتی چون گشایش گذرگاه مرزی جدید، تأسیس سرکنسولگری ایران در شهر وان، همکاری در مبارزه با پ‌ک و مدیریت جریان پناهمجویان افغان از مهم‌ترین محورهای رایزنی‌های اقتصادی و امنیتی این سفر بوده است.

با توجه به سفر وزیر خارجه ترکیه به تهران، مهم‌ترین محورهای نشست را تشریح کنید. اولویت نخست دستور کار چه بود؟

موضوع نشست، سفر آقای اردوغان به ایران و برگزاری نهمین اجلاس شورای عالی همکاری‌های استراتژیک دو کشور است و آقای فیدان برای انجام مقدمات این سفر به تهران آمده بود.

درخصوص محورهای دوجانبه‌ای که شاید به صورت رسمی اعلام نشده باشد، به نظر شما چه موضوعاتی احتمالاً مورد گفت‌وگو قرار خواهد گرفت؟

در سفر آقای فیدان، نخست موضوع مقدمات سفر آقای اردوغان مطرح بود. پس از آن، روابط اقتصادی دوجانبه در اولویت قرار داشت؛ از جمله گشایش یک گذرگاه مرزی جدید میان ایران و ترکیه که اهمیت بالایی دارد، همچنین راه‌اندازی سرکنسولگری جمهوری اسلامی ایران در شهر وان که این نیز گامی مهم در توسعه روابط اقتصادی به شمار می‌رود و نیز موضوع بازارچه‌های مرزی که در این دیدار مورد مذاکره قرار گرفت. در حوزه امنیتی نیز، مسئله پناهمجویان افغان که از مسیر ایران به ترکیه می‌روند، مورد گفت‌وگو قرار گرفت. همچنین موضوعات سوریه، فلسطین، لبنان و قفقاز در دستور کار طرفین بود. با توجه به اهمیت بالایی مسائل قفقاز، لبنان و فلسطین برای جمهوری اسلامی ایران، طبیعتاً این موضوعات با تفصیل بیشتری میان دو طرف بررسی شد.

مجلس دوازدهم در شرایط ویژه‌ای شکل گرفت، «فرهیختگان» عملکرد تخصصی ۱۸ ماههٔ آن را بررسی می‌کند

کمیسیون‌های مجلس روی باسکول

ورزش در تصویب سند آمایش ورزش کشور» را انجام داده است. در لیست پیگیری‌هایی که کمیسیون امنیت ملی مجلس در یک سال گذشته انجام داده اقداماتی مثل «عملکرد دولت در اجرای سسال اول برنامه هفتم»، «اعمال ماده ۲۳۴ آیین‌نامه داخلی مجلس» و «مصوبات سفرهای استانی» است.

نقد کمی و کیفی عملکرد کمیسیون‌ها

در شمایی کلی فعالیت کمی و کیفی، کمیسیون‌های مجلس را می‌توان از چند جهت محل نقد قرار داد. با نگاه به تعداد جلسات برگزار شده در برخی کمیسیون‌ها، نتیجه جلسات که منتهی به مصوبه شده، تناسبی با تعداد آن‌ها ندارد به این معنی که با وجود تعداد جلسات برگزار شده، مصوبات و در مواردی کیفیت آن‌ها کمتر بوده است. برای مثال با وجود ۷۳ جلسه برگزار شده در کمیسیون امنیت ملی، تقریباً هیچ مصوبه‌ای در این کمیسیون تصویب نشده است. این در حالی است که همچنان ۱۸ طرح و لایحه هم در دستور کار قرار دارد که هنوز بررسی نشده است. کمیسیون آموزش هم با وجود آنکه در یک سال گذشته نزدیک به ۱۰۷ جلسه برگزار کرده تنها سه مصوبه را تصویب کرده یکی از آن‌ها لایحه ارجاعی دولت در مورد الحاق به موافقت‌نامه‌ها بوده است و با این حال هم تنها ۴ طرح و لایحه در دستور کار قرار دارد.

اصل اساسی که در عملکرد کمیسیون‌ها محل سؤال قرار می‌گیرد این است که چه میزان از مصوبات و لوائح تصویب شده در کمیسیون‌ها با دغدغه‌ها و مسائل مردم عادی ارتباط پیدا می‌کند و در واقع به‌نوعی در راستای رفع دغدغه‌ها و مشکلات آن‌ها عمل می‌کند. در نگاه به برخی از مصوبات و اقدامات کمیسیون‌ها این موضوع مهم کمتر مورد توجه قرار گرفته است. برای مثال کمیسیون آموزش مجلس در یک سال گذشته طرح تقویت هوش مصنوعی را تصویب کرده و طرح دیگر هم برای تقویت زبان فارسی و

زبان‌های قومی و محلی تصویب شده که به صحن علنی نرسیده است. در گزارش عملکرد کمیسیون آموزش تنها همین دو مصوبه وجود دارد درحالی‌که در حال‌حاضر مسائل و مشکلات زیادی در حوزه عدالت آموزشی محل توجه قرار دارد که در مواردی نیاز به اصلاح و اضافه کردن قوانین احساس می‌شود که به‌نظر می‌رسد کمتر مورد توجه این کمیسیون قرار گرفته است.

کمیسیون امنیت ملی هم که با توجه به قرار گرفتن در روزهای بحرانی کشور با چالش‌های مختلفی مواجه بوده، تقریباً هیچ مصوبه‌ای نداشته است. سؤالی که ایجاد می‌شود این است که این کمیسیون علاوه بر وظایف نظارتی مجلس در حوزه تدوین مصوبات و قوانین دستور کاری نداشته است؟ علاوه بر آن کمیسیون فرهنگی مجلس نیز از میان سه مصوبه‌ای که در یک سال گذشته تصویب کرده، لایحه نظام جامع باشگاه‌داری را تصویب کرده که اکنون در حال رفت‌وبرگشت میان شورا و مجلس است. مصوبه دیگر آن‌هم لایحه سرپاز قهرمانی بوده است. در اقدامات نظارتی هم کمیسیون فرهنگی مجلس در حوزه اقدامات فرهنگی تنها بر پیگیری قانون عفاف و حجاب، متمرکز بوده است و ورودی جدی به مسائل و مشکلات در حوزه فرهنگی نداشته است.

اگرچه در یک سسال گذشته، کشور با چالش‌ها و مشکلات زیادی روبرو و اتفاقاتی مثل جنگ را پشت‌سر گذاشته؛ اما همچنان مجلس و مخصوصاً کمیسیون‌ها می‌بایست به این موضوع توجه کنند که مجلس علاوه بر آنکه می‌بایست با سطوح مختلف حکمرانی و به‌ویژه دولت، همکاری داشته باشد، می‌بایست تا جای ممکن از عملکرد انفعالی فاصله گرفته و در موضوعات مختلف، دغدغه اقشار مختلف مردم را پیگیری کند.

۱. لایحه بودجه ۱۴۰۴ ۲. لایحه الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت ۳. رسیدگی به لایحه ادغامی شدن قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت	۸۶	۳۱	۳
۱. تصویب گزارش کمیسیون سنجش میزان تحقق تکالیف احکام برنامه هفتم توسعه ۲. بودجه ۱۴۰۴ مرحله ۲ ۳. تنقیح قانون جامع سلامت	۹۰	۳۵	۱
۱. لایحه نظام جامع باشگاه‌داری ۲. بررسی لایحه سرپرست قهرمان و تصویب مواد ارجاعی ۳. تشکیل شورای راهبری	۷۱	۱۰	۱۲
۱. طرح اصلاح موادی از قانون اجرای محکومیت‌های مالی و قانون مدنی ۲. اصلاح و تکمیل قوانین مربوط به تعزیرات حکومتی ۳. لایحه مبارزه با قاچاق انسان و اعضای بدن	۲۰۶	۳۶	۳۰

۱. لایحه بودجه ۱۴۰۴ ۲. لایحه الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت ۳. رسیدگی به لایحه ادغامی شدن قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت	۸۶	۳۱	۳
---	----	----	---

۱. تصویب گزارش کمیسیون سنجش میزان تحقق تکالیف احکام برنامه هفتم توسعه ۲. بودجه ۱۴۰۴ مرحله ۲ ۳. تنقیح قانون جامع سلامت	۹۰	۳۵	۱
---	----	----	---

۱. لایحه نظام جامع باشگاه‌داری ۲. بررسی لایحه سرپرست قهرمان و تصویب مواد ارجاعی ۳. تشکیل شورای راهبری	۷۱	۱۰	۱۲
---	----	----	----

از سوی دیگر، برای ترکیه نیز موضوعاتی نظیر پ‌ک و خلع سلاح این گروه اهمیت دارد. با توجه به حضور نیروهای کرد مسلح در بخش‌هایی از جغرافیای مشترک میان ایران، ترکیه، سوریه و عراق، همکاری میان کشورها به‌ویژه ایران و ترکیه در این زمینه ضروری است. ترکیه در این دیدار درخواست همکاری کرده و طرف ایرانی نیز در خصوص مبارزه با تروریسم منطقه‌ای و گروه‌های مسلح، اشتراک نظر با طرف ترکیه‌ای دارد.

درخصوص سوریه و احتمال برقراری ارتباط با دولت فعلی آن موضع ایران چیست؟ آیا ترکیه قرار است در این زمینه نقش ایفا کند؟
به نظر می‌رسد با توجه به نقش ترکیه در سوریه، گفت‌وگوهایی در این زمینه انجام شده، اما در آینده نزدیک نباید انتظار تحول چشمگیری در روابط ایران و سوریه داشت. با این حال، طرف ترکیه‌ای تلاش می‌کند دروازه‌هایی میان ایران و سوریه بگشاید تا روابط از وضعیت کنونی خارج شود، حتی اگر به عادی‌سازی کامل نینجامد.

پس از حملات اخیر اسرائیل به قطر و همچنین حملات مستمر به خاک سوریه، دیدگاه ترکیه تا چه حد به دیدگاه جمهوری اسلامی نزدیک شده است؟

منافع نظامی – امنیتی ترکیه در سوریه مستقیماً از سوی اسرائیل هدف قرار گرفته و تداوم حملات در غزه نیز برای ترکیه ناخوشایند است. به نظر می‌رسد نسبت به چند ماه گذشته، مواضع طرف ترک و طرف ایرانی در قبال اقدامات رژیم اسرائیل در منطقه به‌طور چشمگیری به یکدیگر نزدیک‌تر شده است. در گذشته درباره غزه موضع مشترک وجود داشت، اما اکنون این اشتراک نظر به کل منطقه، یعنی لبنان و سوریه نیز تسری یافته و دو طرف دیدگاه‌ها و نگرانی‌های مشترکی دارند. همان‌گونه که آقای عراقچی در نشست خبری اعلام کردند، ایران و ترکیه نگرانی‌های مشترکی درباره اقدامات اسرائیل در منطقه دارند و این می‌تواند فرصتی برای ایران باشد تا از آن برای ایجاد همگرایی منطقه‌ای در برابر اقدامات تروریستی رژیم صهیونیستی بهره‌برد.

گفتید لبنان نیز یکی از محورها بوده است. دقیقاً چه موضوعی ناظر بر لبنان مطرح است؟

وضعیت لبنان از نظر ثبات چندان مساعد نیست؛ فشار بر حزب الله برای خلع سلاح وجود دارد و اسرائیل نیز نگاه‌بانه جنوب لبنان را هدف قرار می‌دهد. این بی‌ثباتی برای ترکیه نیز مطلوب نیست. تصور می‌کنم در خصوص لبنان نیز دیدگاه‌ها به یکدیگر نزدیک شده است.

در مورد مسئله قفقاز آیا اتفاق نظری بین دو کشور وجود دارد، آیا می‌توان امیدوار بود چهارچوب مذاکرات ۳+۱ احیا شود؟

در خصوص قفقاز همچنان تفاوت دیدگاه و اختلاف‌نظر وجود دارد؛ زیرا از زمان جنگ دوم قره‌باغ در سال ۲۰۲۰ تاکنون تحول خاصی رخ نداده است. ترکیه تلاش می‌کند سیاست‌های خود را در قفقاز پیش‌برد و ایران نیز در پی آن است که با پلنفرم‌هایی نظیر ۳+۳ با اقدامات دیگر، کمترین اختلاف میان کشورهای منطقه ایجاد شود تا همه از ثبات منتفع گردند؛ امسا با توجه به مواضع طرف ترک، هنوز اختلافاتی باقی است. پلنفرم ۳+۳ به دلیل عدم مشارکت جدی گرجستان (به علت حضور روسیه) و همچنین جدیت ناکافی ترکیه و آذربایجان، عملاً احیا نشده است. همه طرف‌ها باید به این نتیجه برسند که این پلنفرم می‌تواند مسائل امنیتی پس از جنگ ۲۰۲۰ را حل‌وفصل کرده و به ثبات پایدار و افزایش رفاه منطقه‌ای منجر شود.

سفر اردوغان با چه دستورکارهای به ایران صورت می‌گیرد؟
مهم‌ترین دستور کار، تصویب رسمی تصمیمات و گفت‌وگوهایی است که امروز انجام شده؛ مانند گشایش گذرگاه مرزی جدید، تأسیس سرکنسولگری ایران در وان و سایر تصمیماتی که نیازمند تصویب در سطح سران است. معمولاً پس از سفر مقدماتی، سفر رسمی حداکثر ظرف یک تا سه ماه انجام می‌شود.

بسا توجه به تنش‌های اخیر در منطقه و تهدیدهایی که علیه لبنان مطرح می‌شود، برخی معتقدند ممکن است بعضی دولت‌های منطقه نقش پیام‌رسان غرب، اروپا یا آمریکا را ایفا کنند. در مورد ترکیه نیز چنین گزاره‌هایی مطرح است که شاید بخواهد پیامی مبنی بر نقش ایران در لبنان منتقل کند. آیا ترکیه چنین نقشی دارد یا با توجه به ضررهایی که خود می‌بیند، رفتارش به نفع ما تنظیم شده است؟
اگر قرار باشد پیامی منتقل شود، احتمالاً از جانب ایالات متحده است. من اطلاعی ندارم که در این سفر خاص پیامی منتقل شده یا نه؛ اما ترکیه در گذشته (مانند جنگ ۱۲ روزه) چنین نقشی را ایفا کرده و بعید نیست که در موضوعات منطقه‌ای نیز چنین کند.

گفتید دیدگاه ترکیه نسبت به اسرائیل تغییر کرده است. آیا این تغییر در مرادات اقتصادی با رژیم صهیونیستی نیز مشهود است؟ آیا کاهش حجم تجارت مشاهده می‌شود؟
در گذشته کاهش حجم تجارت داشتیم، زیرا تجارت عمدتاً از طریق طرف سوم انجام می‌شد و این روند همچنان ادامه دارد. باید مسائل امنیتی و نظامی را از مسائل سیاسی و اقتصادی تفکیک کرد. با این وجود روابط رسمی و مستقیم ترکیه با اسرائیل قطع شده و حجم تجارت کاهش یافته؛ اما به‌طور کامل متوقف نشده است.